

KONSTRUKTÍV GONDOLKODÁS KÉRDŐÍV (CTI) A KÉRDŐÍV HAZAI ADAPTÁLÁSÁVAL KAPCSOLATOS ELSŐ TAPASZTALATOK

MÉSZÁROS Veronika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológia Doktori Iskola
1064 Budapest, Izabella utca 46.
Semmelweis Egyetem, ÁOK Klinikai Pszichológiai Tanszék
1083 Budapest, Tömő u. 25–29.
meszaros.veronika81@gmail.com

CSIGÁS Zoltán

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pszichológiai Doktori Iskola
1064 Budapest, Izabella u. 46.

ÁDÁM Szilvia

Semmelweis Egyetem, ÁOK
Magatartástudományi Intézet
1089 Budapest, Nagyvárad tér 4. XX. emelet

HEVESI Krisztina

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pszichológia Doktori Iskola
1064 Budapest, Izabella u. 46.

OLÁH Attila

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék
1064 Budapest, Izabella u. 46.

ÖSSZEFOGLALÓ

Háttér és célkitűzések: a vizsgálat célja a Konstruktív Gondolkodás Kérdőív hazai adaptációja volt. *Módszer:* a kérdőívet 1 000 fő bevonásával feltáró és megerősítő faktoranalízissel elemeztük, illetve részleteztük a skálákon mutatott nemi különbségeket és a depressziós tünetekkel való kapcsolatot. A vizsgálat során a Konstruktív Gondolkodás Kérdőív és a CES-D kérdőív (Center for Epidemiological Studies Depression Scale) került felvételre. *Eredmények:* eredményeink alátámasztják az amerikai mintán pszichometriai szempontból kimunkált ötfaktoros struktúrát, ahol elkülönült faktort alkot az *érzelmi és viselkedéses megküzdés*,

a kategorizáló és ezoterikus gondolkodás, valamint a naiv optimizmus. Nem támasztható vízszint alá az apriori feltételezésen alapuló babonás gondolkodás faktor. Emellett kiemelhető, hogy a férfiak jobb érzelmi, a nők pedig jobb viselkedéses megküzdők. Illetve a nőket erősebben jellemzi a kategorizáló gondolkodás és a naiv optimizmus hite is. A depressziós tünetek gyakorisága az érzelmi és viselkedéses megküzdéssel közepes negatív (rendre: $r = -0,57$, $p < 0,01$ és $r = -0,35$, $p < 0,01$), a kategorizáló gondolkodással pedig gyenge pozitív kapcsolatban áll ($r = 0,29$, $p < 0,01$). *Következtetések:* következtetésként levonható, hogy a Konstruktív Gondolkodás Kérdőív ötfaktoros formában hazánkban is alkalmazható.

Kulcsszavak: Konstruktív Gondolkodás Kérdőív, feltáró és megerősítő faktorelemzés, nemi különbségek, depressziós tünetek

BEVEZETÉS

A kérdőív elméleti háttere – a kognitív-tapasztalati énelmélet

A tanulmány célja a Konstruktív Gondolkodás Kérdőívvel kapcsolatos első hazai tapasztalatok bemutatása, valamint a kérdőív pszichometriai szempontú elemzése. Ennek megalapozásaként a kérdőívet elsőként elméleti keretbe ágyazzuk, majd ismertetjük pszichometriai kimunkálását, végül sorra vesszük a hazai validálása során kapott eredményeket. Tanulmányunkat a hazai tapasztalatokból következő gyakorlati megfontolásokkal és a vizsgálat előnyeinek és korlátainak elemzésével zárjuk.

Az Epstein (pl. 1998, 1999, 2003) által megfogalmazott kognitív-tapasztalati énelmélet erőssége, hogy mind a személyiség felépítéséről, mind az alkalmazkodás sajátosságairól integratív képet ad, támpontokat kínálva ezáltal azokról a személyiségtényezőkről, amelyek fontosak lehetnek az adaptivitás szempontjából. További előnye, hogy ötvözi a pszichodinamikus, a tanuláselméleti, a fenomenológiai és a modern kognitív információfeldolgozással kapcsolatos hagyományokat, így integratív modellnek tekinthető.

Az elmélet szerint a személyiség hierarchikusan szervezett sémákból épül fel, melyek közül egyesek tágabb, mások szűkebb hatókörrel rendelkeznek. A tágabb hatókörrel rendelkezők stabilabbak, nehezebb őket megkérdőjelezni. A szűkebb tartományúak megkérdőjelezése kisebb intenzitású környezeti változásokkal is lehetséges. A sémák olyan kognitív-érzelmi egységek, melyek egy része a világ leképezését segíti (leíró sémák), a másik része a gördülékenyebb alkalmazkodást teszi lehetővé (motivációs sémák). A kétféle séma lehetővé teszi a világról alkotott kép folyamatos újrakonstruálását, ezáltal pedig elősegíti a személyiség dinamikus alkalmazkodását a környezethez. A legtágabb leíró sémák korai életkorban alakulnak ki, az ént, az egyénnel érintkező más embereket, valamint a világot írják le. Amennyiben csecsemőkorban az alapvető szükségletek kielégülnek, az egyén a világot jó szándékú és kiszámítható helynek; másokat segítőkésznek, elfogadónak; önmagát pedig kompetensnek, jónak és értékesnek látja. Szintén a legkorábbi életkortól jelen vannak olyan motivációs sémák (alapvető szükségletek) is, melyek a koherens értékészlet és a magas önbecsülés kialakítását és fenntartását, a másokkal való szoros kapcsolat létrehozását, valamint az

öröm maximalizálását és a fájdalom minimalizálását célozzák, elősegítve ezáltal az életben való sikeresebb boldogulást (Epstein, 1998; Epstein és Pacini, 1999). Ha a szükségletek mentén frusztráció lép fel, az egyén érzékenyé válik a külső, illetve a belső világból érkező ingerek bizonyos konstellációira. Az elmélet szerint a személyiség szerveződésében így kialakuló érzékeny pontokat félig tudatos, döntően automatikus impulzív viselkedés védi, illetve tartja távol a hasonló ingerkonstellációktól (Epstein, 2003).

A személyiségfejlődés során szerzett élmények segítségével a leíró és motivációs sémák egyre differenciáltabbakká válnak. Felépül a tapasztalati elme, mely holisztikus, érzelmekkel, gondolatokkal és emlékekkel átszőtt képet alkot a különböző szituációkról, és az egyén alapvető szükségletei mentén cselekszik. Ebből következik, hogy ritkán dolgozik logikus érvekkel, az új információkra kevésbé érzékeny, de tanítható. Gyorsan cselekszik, és kevésbé rugalmas. Rugalmatlansága főként akkor tapasztalható, ha a személyiség érzékeny pontjait védi. A szocializáció során, kvázi a realitáskontroll részeként épül a személyiségbe a racionális elme. A logikus, előzményeket és következményeket szisztematikusan elemző, integrált, flexibilis és tudatos működésmóddal jellemezhető racionális elme a helyzetek minél adekvátabb leképezésére törekszik, ezáltal segítve az egyén adaptációját. Epstein a két rendszer fejlődését Freud és Piaget énefejlődés-elméletével hozza párhuzamba. Freud énefejlődési elméletében az ösztönéből származó ösztönkésztetések valósággal való összeegyeztetését a külvilággal szoros kapcsolatban álló ego segíti. Hasonlóan a pszichoanalitikus énefejlődési elméletéhez a tapasztalati énben megjelenő alapvető késztetések szocializált kifejezését is racionális én segíti, azonban

a pszichoanalitikus elméletben megjelenő ösztönén kezdetlegessége, differenciálatlansága ellentétben áll a tapasztalati én potenciális differenciációs lehetőségeivel. A racionális és tapasztalati elme együttes, egymásra ható differenciálódása Piaget kognitív fejlődéselméletéhez hasonlítható, ahol a külvilággal való interakció hatására a nem racionális rendszerek szofisztikálódása, racionális és tapasztalati információk együttes, mindent figyelembe vevő mérlegelése jön létre serdülőkorra, a formális műveletek időszakára (Epstein és Pacini, 1999).

Ahogy azt az előbbieken kiemeltük, a modell a *helyzetekhez való alkalmazkodás*-ról is képet ad. Az alkalmazkodásra kevésbé van lehetőség a személyiség érzékeny pontjai mentén. Ha a szituációhoz kapcsolódó ingerek érzékeny pontokat, azaz sémásérüléseket érintenek, a tapasztalati elme rigid, impulzív választ ad, hogy elkerülje a stresszteli szituációt. Így például a „félelmetes, elutasító másokkal” kapcsolatos elképzelésekből levont gyors, szélsőséges következtetések hozhatják létre a *kategorizáló gondolkodást*. A „világ bizonytalanságával, kiszámíthatatlanságával” kapcsolatos biztonságra törekvése felerősítheti a *babonás* és az *ezoterikus gondolkodást*. Az „énnel kapcsolatos bizonytalanság” kompenzálásaképp pedig túlzott mértékű (*naiv*) *optimista* gondolkodás jöhet létre. A stabilan szerveződő alapsémák mentén viszont az alkalmazkodást kívánó helyzetekre adott válaszok is adaptívabbak. Ha az énről alkotott kép kompetens, szerethető, az egyén képes önmagát elfogadni, és pozitív, megfontolt választ adni a környezet kihívásaira. Ha a másokról alkotott képe elfogadó, támogató, nincs szüksége arra, hogy kategorizálja, címkézze az embereket. Ha a világ jó és kiszámítható, lehetővé válik az aktív, cselekvésorientált viselkedés, hiszen nem kell félni a váratlan

következményektől. Tehát az ép és differenciált sémákra épülő tapasztalati elme lehetővé teszi a helyzetekben mutatott konstruktív gondolkodást, azaz a megfelelő adaptációt. A sémák sérülései mentén ellenben a konstruktív gondolkodás sérülhet, így a helyzetekhez való alkalmazkodás is nehezítetté válik (Epstein, 2003).

A tapasztalati elme alkalmazkodásának mérésére szolgáló

Konstruktív Gondolkodás Kérdőív

A tapasztalati elme alkalmazkodásának mérésére Epstein és munkatársai (2001) a Konstruktív Gondolkodás Kérdőívet (Constructive Thinking Inventory, a továbbiakban: CTI) fejlesztették ki. A kérdőív kialakításához a szerzők kognitív pszichoterapeuták által írt könyveket – Beck (1976), Ellis (1962), Meichenbaum (1977) – elemezték, melyek segítségével az alkalmazkodás maladaptív formáinak széles skáláját tudták vizsgálni. Barátok, ismerősök segítségét kérték, hogy hozzanak életükből saját példákat a konstruktív és destruktív gondolkodásra. Emellett egyetemisták megfigyeléseire is támaszkodtak, akik azt az instrukciót kapták, hogy harminc napon keresztül írják le a legkellemesebb, illetve a legkellemetlenebb élményeikből származó gondolataikat (Epstein, 1998; Epstein és Meyer, 1989). Az elemzések során nyert információkból, valamint a hallgatók által adott válaszokból 4 740 érzelmileg érintett helyzetből származó pozitív és negatív automatikus gondolatot szedtek össze. A többértelmű, a bizonytalan és a redundáns állításokat eltávolítva 200 itemet alkottak, melyek megfogalmazását ötfokú skálához illesztették. Az itemeket független szakértők kategóriákba sorolták, ezt követően törölték azokat, amelyek nem egyértelműen egy kategóriához tartoztak. Valamint azok a skálák is kikerültek a kérdőívből, amelyek kevesebb

mint három itemet tartalmaztak. A folyamat eredményeként 18 kategóriát és 108 itemet találtak elfogadhatónak. A kategóriákat feltáró faktorelemzésnek vetették alá, melynek eredményeként öt faktor bontakozott ki. Az öt faktorból kettő a konstruktív gondolkodást, három a differenciálatlan, merev gondolkodást méri. Teoretikus alapokra hivatkozva a szerzők utólag a *babonás gondolkodás* skálát a merev, differenciálatlan gondolkodási módok közé illesztették. Így a konstruktív gondolkodást az érzelmi és viselkedéses megküzdési módok, a differenciálatlan, merev gondolkodást pedig a *kategorikus*, a *babonás* és az *ezoterikus gondolkodás*, valamint a *naiv optimizmus* reprezentálja (Epstein, 2001).

Az elmélet a konstruktív gondolkodást a kihívásokhoz, nehéz szituációkhoz való rugalmas alkalmazkodásként írja le. A konstruktív gondolkodók képesek a személyiségükből fakadó problémamegoldási stratégiák flexibilis használatára, és ezáltal kiegyensúlyozott interperszonális kapcsolatok és magas munkahelyi teljesítmény elérésére. Továbbá kevesebb pszichés problémáról és több egészség megőrzésére tett erőfeszítésről számolnak be (Epstein, 2001; Scheuer és Epstein, 1997; Stacciarini és Troccoli, 2004). A konstruktívan gondolkodó, *érzelmi megküzdést* gyakran használó emberek önmagukat elfogadják, kevésbé érzékenyek az elutasításra, a kudarcra. Jellemző rájuk a pozitív gondolkodás és az örömeire érzékeny, elfogadó attitűd. Azok, akiknek a *viselkedéses megküzdés* az erősségük, gyakran gondolkodnak azon, hogy milyen konkrét lépéseket lehetne tenni az egyes problémák megoldása érdekében. Gyakran optimisták, extrovertáltak, energikusak és magabiztosak. Elfogadnak másokat, s nem ítélik meg őket. Míg a jó *érzelmi megküzdéssel* jellemezhető emberek elsősorban önmaguk elfogadásában és az érzelmi információk hatékony

kezelésében jeleskednek, addig a *viselkedéses megküzdők* elsősorban mások elfogadására és a(z) interperszonális) problémahelyzetek hatékony kezelésére törekszenek.

A kérdőív másik pólusán a differenciálatlan, merev gondolkodás áll. Ennek egyik megnyilvánulása a *babonás gondolkodás*, mely azt méri, az egyén mennyire hajlamos arra, hogy egymástól független eseményeket ok-okozati kapcsolatba hozzon egymással. Egy másik formája a *kategorizáló gondolkodás*, mely annak mércéje, hogy az egyén mennyire hajlamos fekete-fehéren látni a világot, és mennyire hajlik az előítéletes gondolkodásra, a mások feletti ítélkezésre. Továbbá a differenciálatlan gondolkodás vonzza a mágikus, természetfeletti, tudományosan megkérdőjelezhető dolgokban való hitet. Így az *ezoterikus gondolkodással* jellemezhető emberek sokszor nem rendelkeznek a kritikai elemzés képességével, inkább az első benyomásaikra hagyatkoznak. Végül idetartozik a *naiv optimizmus*, vagyis a túlzott pozitivitással és a valóságtól elrugaszkodott gondolkodással járó irreálisan pozitív gondolkodás (Epstein, 2001).

A CTI faktorstruktúráját német, francia és török kutatók is vizsgálták. Hoyer és munkatársai (1998) 439 egyetemi hallgatón és 187 bőrgyógyászati problémával küzdő betegen főkomponens-elemzéssel, ortogonális rotációt használva tesztelték a kérdőív német változatának faktorstruktúráját. A két legstabilabb skálának az *érzelmi megküzdés* és az *ezoterikus gondolkodás* skála bizonyult, a *babonás gondolkodás* pedig nem különült el önálló skálaként. Ennek indoka, hogy a *babonás gondolkodás* skála tételei inkább elméleti, mint pszichometriai megfontolásból maradtak benne a kérdőívben. A *viselkedéses megküzdés*, a *naiv optimizmus* és a *kategorizáló gondolkodás* esetében több tétel nem a megfelelő skálán sú-

lyozódott, keresztöltéssel rendelkezett, vagy nem érte el az adott skálán a 0,3-as faktorsúlyt. Ezeket a tételeket a kérdőív német változatából kiemelték. Pihet és munkatársai (2011) 777 fős, serdülőkből és fiatal felnőttekből álló mintán tesztelte a kérdőív francia változatának validitását. Eredményeik szerint a francia és az Epstein által eredetileg közölt amerikai változat faktorstruktúrája megegyezik mindkét vizsgált korcsoport esetében, tehát a kérdőív faktorstruktúrája megbízható. Tosun és Karadag (2008) a kérdőív török változatát 362 tanár bevonásával, feltáró faktorelemzéssel, varimax rotációt használva vizsgálta. A nem megfelelően illeszkedő tételeket eltávolította, ezáltal érve el a tételek optimális illeszkedését.

Fontos azonban kiemelni, hogy az előzőekben leírt kutatásoknak több gyenge pontja is van. Maga Epstein (Epstein, 2001; Epstein és Meyer, 1989) is hangsúlyozza, hogy a CTI skálái korrelálnak egymással, emellett a skálák bizonyos tételeinek kiemelésével egy összesített konstruktív gondolkodás skála is alkotható. Ez pedig arra utal, hogy az eddig alkalmazott ortogonális rotáció helyett a faktorok korrelációját lehetővé tévő oblique rotáció alkalmasabb a struktúra elemzésére. Emellett a vizsgálatba bevont egyének száma is kevés a kérdőív 108 itemének adekvát elemzéséhez, amely szintén megkérdőjelezi a kapott eredmények érvényességét, tehát szükségessé válik a kérdőív faktorstruktúrájának újbóli elemzése.

Jelen vizsgálat célkitűzése tehát a CTI faktorstruktúrájának szisztematikus vizsgálata volt. Mivel az eredeti koncepcióban a hatfaktoros kérdőív kimunkálása nem követett egységes elveket, a *babonás gondolkodás* skála pedig apriori feltételezésen alapult, és pszichometriai értelemben nem volt alátámasztható (Epstein, 2001; Epstein és Meyer, 1989), ezért *feltételeztük, hogy a CTI magyar változata ötfaktoros*.

MÓDSZER

Minta

Az országos szintű felmérésben 1 000 embert kérdeztünk meg. A vizsgálatban részt vevők többsége a fővárosban él (501 fő, 50,1%), kevesebben az ország különböző városaiban (241 fő, 24,1%), megyeszékhelyeken (123 fő, 12,3%), illetve különböző községekben vagy falvakban (117 fő, 11,7%). A résztvevők háromnegyede nő (750 fő, 75,0%), egynegyede férfi (250 fő, 25,0%). Átlagéletkoruk 35,75 év (minimum = 17 év, maximum 69 év, szórás = 10,9 év). Legtöbben egyetemet/főiskolát (272 fő, 27,2%), illetve gimnáziumot végeztek (257 fő, 25,7%). Legkisebb az általános iskolát végzetek aránya (4 fő, 0,4%). 347 fő (34,7%) házasságban él, 333 fő (33,3%) az egyedülállók száma. A résztvevők többsége nem nevel gyermeket (456 fő, 45,6%), de többen vannak olyanok is, akik két gyermeket nevelnek (244 fő, 24,4%). A minta jellemzőit – a könnyebb áttekinthetőség érdekében – az 1. táblázatban is közöljük.

A mintaválasztás elérhetőségi mintavételezéssel történt. 328 ápoló és 145 egyetemi hallgató töltötte ki a vizsgálatához használt kérdőívcsomagot. Valamint 527 főt egy elektronikus kérdőív felületre való meghívás segítségével értünk el.

Elemzés céljából az SPSS 20.0 program „random sample of cases” funkciójának segítségével a mintát 60–40% arányban szétválasztottuk (melynek indokát részletesebben a későbbiekben fejtjük ki). A két mintafélbe kerülők egyetlen vizsgált demográfiai paraméter mentén sem különböznek szignifikánsan (lásd 2. táblázat).

Mérőeszközök

Konstruktív gondolkodás: A konstruktív gondolkodás mérésére szolgáló CTI-kérdőívet Seymour Epstein és kollégái (2001) alakították ki, a kihívásokhoz, nehéz szituációkhoz való rugalmas alkalmazkodás mérőeszközeként. A kérdőívet munkacsoportunk adaptálta magyarra. A nemzetközi standardok mentén a fordítást, illetve a visszafordítást két az angolt anyanyelvi szinten beszélő fordító végezte. Az eredeti, a visszafordított angol és a magyar

1. táblázat. A vizsgálati minta leíró jellemzői

Családi állapot	Egyedülálló (%)	Házas (%)	Elvált, özvegy (%)	Élettársi kapcsolat (%)	Hiányzó adat (%)	
	333 (33,3)	374 (37,4)	113 (11,3)	165 (16,5)	15 (1,5)	
Gyerekek száma	Nincs (%)	Egy (%)	Kettő (%)	Három vagy több (%)	Hiányzó adat (%)	
	456 (45,6)	214 (21,4)	244 (34,4)	55 (5,5)	31 (3,1)	
Lakóhely	Budapest vagy Pest megye (%)	Megyeszékhely (%)	Város (%)	Község, falu (%)	Hiányzó adat (%)	
	501 (50,1)	123 (12,3)	241 (24,1)	117 (11,7)	18 (1,8)	
Iskolai végzettség	Általános iskola, szakmunkás-képző (%)	Szakközépiskola (%)	Gimnáziumi érettségi (%)	OKJ-s képzés (%)	Főiskola, egyetem, illetve magasabb végzettség (%)	Hiányzó adat (%)
	57 (5,7)	229 (22,9)	257 (25,7)	161 (16,1)	286 (28,6)	10 (1,0)

*Megjegyzés: A mintában az egyes demográfiai paramétereknél vannak hiányzó adatok – nem = 12 fő; életkor = 25 fő; családi állapot = 15 fő; gyermekek száma = 31 fő; lakóhely = 18 fő; iskolai végzettség = 10 fő

2. táblázat. A minták összehasonlítása demográfiai jellemzők mentén

	1. mintafél (60%)	2. mintafél (40%)	t/ χ^2 (df)	P
Nem (férfi:nő)	143:449*	95:301	0,004 (1)	0,952
Életkor (átlag, szórás)	36,5 (10,5)	34,5 (11,4)	-2,44 (973)	0,075
Családi állapot (egyedülálló:házas:elvált/özvegy: élettársi kapcs.)	191:231:67:100	142:143:46:65	6,46 (6)	0,373
Gyermekek száma (átlag, szórás)	1,0 (1,1)	0,9 (1,1)	-1,43 (967)	0,153
Lakóhely (főváros:megyeszékhely:város:község)	290:73:147:78	211:50:94:39	6,19 (4)	0,186
Iskolai végzettség (általános:szakiskola:szakközépiskola: gimnázium:OKJ:főiskola/egyetem: magasabb végzettség)	3:38:143:149:94:156:10	1:15:86:108:67:116:4	6,72 (7)	0,459

kérdőívet pedig egy az Egyesült Államokban élő kétnyelvű fordító vetette össze. Emellett az eredeti és a visszafordított angol változat összevetésével a CTI magyar változatát Seymour Epstein is jóváhagyta. Ezt követően a tételek érthetőségét egy 10 fős pilotesoport tesztelte.

A kérdőív eredeti változata 108 ötfokú Likert-skálán megválaszolható tételt tartalmaz. 9 skálából áll, melyből kettő a konstruktív, négy a differenciálatlan, merev gondolkodást méri, három pedig a kérdőív használhatóságát vizsgálja. A konstruktív gondolkodás mérőeszköze az *érzelmi és a viselkedéses megküzdés*:

- Az *érzelmi megküzdés*t használó emberek elfogadják önmagukat, s kevésbé érzékenyek az elutasításra, illetve a kudarcra. Jellemző rájuk a pozitív gondolkodás, és az örömekre érzékeny, elfogadó attitűd. Az eredeti kérdőívben a skálát olyan – pszichometriai tekintetben kevésbé kimunkált – alskálákra bontották, mint az önelfogadás, a rágódás hiánya, valamint a túlérzékenység és túláltalánosítás hiánya. A skálához 25 tétel tartozik.
- A *viselkedéses megküzdéssel* jellemezhető emberek szeretnek konkrét lépéseket

tenni a problémák megoldása érdekében. Optimizmus, extroverzió, energizáltság és magabiztosság jellemzi őket. Az eredeti kérdőívben a viselkedéses megküzdést a szerzők tovább bontották a reális pozitív gondolatok megfogalmazásának képességét mérő pozitív gondolkodásra; a helyzetekre adott konkrét cselekvési tervek alkalmazását mérő cselekvésorientációra; valamint a lelkiismeretes kivitelezést mérő lelkiismeretességre. A skálát 14 tétel méri.

Differenciálatlan, merev gondolkodás jellemzi:

- A *babonás gondolkodókat*, akik legfőbb jellemzője, hogy hajlamosak egymástól független eseményeket ok-okozati kapcsolatba hozni egymással. A skála szorosan kapcsolódik a pesszimizmushoz. Emellett fontos kiemelni, hogy pszichometriai értelemben nem illeszkedik a kérdőívbe, a szerzők teoretikus indokokra hivatkozva tekintik a CTI részének. A skála 7 itemből áll.
- A *kategorizáló gondolkodókat*, akik hajlamosak fekete-fehéren látni a világot, messze-menő következtetéseket levonni apró infor-

mációkból, és általánosítani azokat. A kategorikus gondolkodás lehetővé teszi a gyors döntéseket, viszont merevsége gátolja a rugalmas alkalmazkodást. A skála 16 itemet tartalmaz.

– *Az ezoterikus gondolkodókat*, akik hisznek a mágikus, természetfeletti, tudományosan megkérdőjelezhető dolgokban. Túlzott jelentőséget tulajdonítanak megérzéseiknek, ezért sokszor nélkülözik a kritikus gondolkodást. A skálát 13 tétel méri.

– Végül a *naiv optimista* módon gondolkodókat, akik egyfajta túlzott optimizmussal, a valóságtól való elrugaszkodottabb gondolkodásmóddal, túláltalánosítással jellemezhetők. A naiv optimizmus skála 15 tételből áll.

A kitöltött CTI használhatóságát két skála méri:

– *Validitásskála*: megmutatja, hogy a kitöltő mennyire figyelmesen és gondosan töltötte ki a kérdőívet (8 item).

– *Ellenállásskála*: annak mérőeszköze, hogy az egyén mennyire mutat magáról a realitástól elrugaszkodott, szociálisan kívánatos képet (8 item).

A CTI jogdíjas kérdőív, ezért tételeinek azonosítására a továbbiakban rövidített címkeket alkalmaztunk.¹

Depresszió: A depresszió mérésére a CES-D kérdőívet (Center for Epidemiological Studies Depression Scale; Radloff, 1977) használtuk. A konstruktív gondolkodás depresszióval való összehasonlítását azért láttuk indokoltnak, mert a CTI kialakítása során a szakirodalmi kutatás elsősorban a maladaptív kognitív sémák és negatív automatikus gondolatok feltérképezésére támaszkodott (Epstein, 2001), melyek prototípusos mintáját adhatja a depresszió.

A CES-D kérdőív elsősorban a depresszió normál populációban való felmérésére hivatott, de képes elkülöníteni a klinikai szintű problematikát is. Húsz tételt tartalmaz, amelyeket a kitöltő egy négyfokú skálán pontoz aszerint, hogy az elmúlt egy hétben milyen gyakran érzett az állításban olvasható módon. A kérdőív a depresszív tünetek négy nagy csoportját fedi le – a kognitív, az érzelmi, a viselkedéses, valamint az interperszonális kapcsolatok változására vonatkozóan –, azonban a depressziós tünetek mennyiségének feltérképezésére csak a skála összpontszáma alkalmazható (Tompó és Urbán, 2009).

Adatelemzés

Mintánkon elsőként megerősítő faktorelemzést végeztünk. Ezután a résztvevőket két részre osztottuk, és a minta egyik felén feltáró, a másik felén pedig újra megerősítő faktorelemzést végeztünk. A feltáró faktorelemzést SPSS 20.0 programmal készítettük el, és tekintettel arra, hogy a CTI faktorai korrelálnak egymással, az elemzés során maximum likelihood módszert és oblique rotációt alkalmaztunk. A megerősítő faktorelemzéseket Mplus 6.1-es programmal végeztük. Mivel a kérdőív egyes tételei nem normál eloszlásúak (lásd 3. táblázat), ezért a maximum likelihood módszer egy robusztus változatát alkalmaztuk (MLR-módszer; Muthén és Muthén, 1998–2010). Modellünk illeszkedési mutatóit a nemzetközi standardok alapján a CFI (Comparative fit index) és TLI (Tucker-Lewis index) érték 0,900 feletti, az RMSEA (Root mean square error approximation) 0,050 és az SRMR (Standardized root mean square residual) 0,080 alatti, valamint a nem

¹ A kérdőívvel kapcsolatos jogokat a Psychological Assessment Resources Inc. birtokolja. A kérdőív üzleti, klinikai és kutatási célokra más-más árfolyamon rendelhető meg, a további részleteket lásd a www.parinc.com weboldalon.

3. táblázat. A CTI tételeinek eloszlásvizsgálata

Tétel száma	Z-érték	Tétel száma	Z-érték	Tétel száma	Z-érték	Tétel száma	Z-érték	Tétel száma	Z-érték	Tétel száma	Z-érték
1.	7,91	11.	6,72	21.	7,07	31.	7,36	41.	7,36	51.	9,15
2.	6,36	12.	6,15	23.	6,07	32.	6,84	43.	6,84	52.	6,45
3.	7,44	14.	8,22	24.	6,90	34.	7,90	44.	7,90	53.	6,98
4.	5,83	15.	5,51	25.	8,81	35.	6,76	45.	6,76	54.	7,04
5.	6,81	16.	8,74	26.	6,33	36.	6,88	46.	6,88	55.	6,06
7.	5,21	17.	7,04	28.	5,52	37.	8,65	47.	8,65	56.	6,58
8.	7,31	18.	8,46	29.	6,80	38.	7,14	48.	7,14	57.	7,64
9.	7,98	20.	8,23	30.	7,86	39.	7,16	49.	7,16	59.	6,73
10.	6,14									60.	5,83

Tétel száma	Z-érték	Tétel száma	Z-érték	Tétel száma	Z-érték	Tétel száma	Z-érték	Tétel száma	Z-érték
62.	9,99	71.	6,54	81.	6,22	91.	7,59	100.	8,02
63.	5,99	73.	8,36	82.	8,79	92.	8,84	101.	9,45
65.	8,56	75.	6,23	83.	6,87	93.	6,49	102.	8,72
66.	7,57	76.	8,20	85.	7,10	94.	5,54	103.	4,94
68.	6,58	77.	6,34	86.	5,68	95.	8,46	104.	6,36
69.	5,72	78.	7,04	88.	7,58	96.	7,89	105.	9,70
70.	7,86	79.	8,50	90.	9,32	97.	6,16	107.	6,72
						98.	8,51	108.	6,36

Megjegyzés: a szignifikáns ($p < 0,01$) Kolmogorov–Smirnov Z-értékeket kiemeltük

szignifikáns Satorra–Bentler χ^2 segítségével határoztuk meg.

EREDMÉNYEK

A kérdőív faktoriális validitása

A faktorelemzéseket az Epstein és Meyer (1989), valamint a Hoyer és munkatársai (1998) által leírt szempontok figyelembevételével készítettük el. Első lépésben megerősítő faktorelemzés segítségével elemeztük az Epstein által leírt eredeti faktorstruktúrát. Mivel az illeszkedési mutatók többsége nem érte el az optimális tartományt (Satorra–Bentler

$\chi^2 = 11427,196$, $df = 3636$, $p < 0,001$; $RMSEA = 0,046$ [0,045 – 0,047]; $CFI = 0,687$; $TLI = 0,678$; $SRMR = 0,080$), ezért olyan elemzési módszert választottunk, amely a nemzetközi gyakorlatban elterjedtnek számít (pl. Connors et al., 1998; Lyden et al., 1999; Petrides és Furnham, 2000); a mintánkat kétfelé osztottuk, hogy egyik felén feltáró, a másik felén megerősítő faktorelemzést végezzünk.

A kérdőív hat fő skáláját 87 tétel alkotja, ezért a faktorelemzés szabályait figyelembe véve a minta nagyobb részét (60%-át) a feltáró faktorelemzésre fordítottuk. A kezdeti rossz illeszkedés miatt feltételeztük, hogy a kérdőívből bizonyos tételeket el kell majd

4. táblázat. A CTI faktorstruktúrája magyar mintán

1. Erzelmi megküzdés			2. Ezeritikus gondolkodás			3. Kategorizáló gondolkodás			4. Naiv optimizmus			5. Viseelkedéses megküzdés		
Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Kereszt-töltés
91. „nem foglalkoztatók a kellemetlen dolgok”	-0,720	18. „nehezen viseli a kurdarcot”	0,617	94. „úgy gondolja, vannak jövőbelátó emberek”	0,782	107. „úgy gondolja, a Földön csak jó és rossz emberek léteznek”	-0,727	52. „úgy gondolja, ha jól teljesít az ember, sikeres és sokra vihethet”	0,735	102. „a legtöbb dologban a lehető legjobb teljesítményt nyújtja”	0,669			
21. „több időt fordít a hibákon való gondolkodásra, mint a sikerekre”	0,685	29. „az elkövetett ostobaságot eggyel több élettapasztalattal tudja be”	-0,524	53. „hisz a szellemekben”	0,721	55. „úgy gondolja, hogy vannak sikeresek és vesztesek”	-0,618	56. „sikeres állásinterjú kapcsán általános, sikeres-ségre vonatkozó következtetéseket von le”	0,678	37. „ha hibázik, igyekszik kijavítani”	0,582			
78. „sokat gondol a múltbeli hibákra”	0,680	57. „ha nem teljesít jól, vesztesnek érzik magát”	0,491	28. „úgy gondolja, a csillagok hatnak a gondolatokra”	0,708	77. „úgy gondolja, hogy egyféle módon lehet a dolgokat jól csinálni”	-0,588	48. „úgy gondolja, a sikeres vizsga sikeres embert jelent”	0,574	41. „ha nehéz feladat előtt áll, igyekszik a legtöbbet legjobbat kihozni”	0,523			
36. „aggodalmas-kodik mások véleménye kapcsán”	0,680	73. „érzékeny a csufolódásra”	0,490	43. „úgy gondolja, vannak emberek, akik elériük, hogy rájuk gondoljanak”	0,648	46. „úgy gondolja, hogy minden kérdésre egy/helyes és egy helytelen válasz van”	-0,563	24. „úgy gondolja, hogy sikeres állásinterjúval az ember bármikor állást kap”	0,517	47. „a legtöbb helyzetben a dolgok pozitív oldalát nézi”	0,420			
65. „magára veszi a dolgokat”	0,679	45. „a tettek embere”	-0,484	15. „úgy gondolja, az asztrológia nem ad magyarázatot semmire”	-0,614	26. „úgy gondolja, hogy amiben reménykedik az ember, általában nem következik be”	-0,556	11. „ha viszonzszeretik, csodálatos embernek érzi magát”	0,509	105. „kellemetlen helyzet előtt igyekszik részletesen átgondolni”	0,410			
108. „szerencsétlenség kapcsán rossz dolgok jutnak eszébe”	0,654	85. „Gyakrabban gondolkodik kellemes eseményeken”	-0,474	4. „úgy gondolja, vannak emberek, akik mások gondolatiban olvasnak”	0,580	75. „úgy gondolja, ha a jövőbeli sikerekről beszél, azok nem következnek be”	-0,526	59. „úgy gondolja, ha valami jó történik, több jó fogja követni”	0,447	51. „kellemetlen dologhoz igyekszik pozitívan hozzáállni”	0,372			
54. „sikertelenség kapcsán csödtőmegnek érzi magát”	0,630	3. „nem sok időt vesztes az aggodalmakra”	0,468	86. „hisz a jó és rossz önmemben”	0,540	103. „úgy gondolja, hogy a legtöbb emberben nem lehet megbízni”	-0,523	88. „úgy gondolja, ha valakit szeretnek, az bármit elérhet”	0,423	34. „annára megvisele a kudarc, hogy csak ritkán nyújt maximális teljesítményt”	-0,368		0,317 (1. f)	
14. „nem hagyja, hogy kis dolgok megzavarják”	-0,611	79. „ha hibázik, nem tekintí tragédiának”	-0,461	101. „hisz a repülő csészealjokban”	0,524	81. „úgy gondolja, hogy ha az ember megbizik, rendszerint csalódik”	-0,511	100. „úgy gondolja, ha az ember jól csinál, jó dolgok történnek vele”	0,419	82. „ha fontos intéznilója van, tervet készít”	0,362			

1. Érzelmi megküzdés			2. Ezoterikus gondolkodás			3. Kategorizáló gondolkodás			4. Naiv optimizmus			5. Viseelkedéses megküzdés		
Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Item	Faktor-súly	Kereszt-töltés
63. „ha visszautasítják, lehangozt lesz”	0,595	104. „új helyzetben hajlamos a lehető legrosszabb kimenetet elképzelni”	0,452	97. „nem hisz a babonákban”	-0,473	71. „úgy gondolja, hogy az ember csak magában bízhat”	-0,459							
44. „sokszor elka-landozik múltbeli kellemetlen emlékek felé”	0,591	30. „ha sok munkája gyűlik fel, legszíveseb-ben feladná”	0,438	39. „úgy gondolja, amit kíván, az megtörténhet”	0,456	93. „úgy gondolja, hogy aki bünt követett el, bűnöző is marad”	-0,427							
32. „a kritikától levert lesz”	0,590	31. „úgy gondolja, a rosszat még több rossz követi”	0,432	7. „úgy gondolja, vannak emberek, akik képesek mások fejébe ültetni a gondolataikat”	0,392	2. „úgy gondolja, ha vmit szeretne, hogy bekövetkezzen, az úgysem fog”	-0,406							
49. „amin nem tud változtatni, azon nem aggódik”	-0,587	60. „elhéző a saját hibáival”	-0,386	20. „úgy gon-dolja, a rossz gondolatok befolyásolják más jölletét”	0,359	35. „úgy gondolja, hogy a legtöbb embert csak saját maga érdekli”	-0,391							
25. „rosszul érinti a visszautasítás”	0,568	16. „a kihívá-sokat lehető-ségek tekintni”	-0,362	66. „van szerencse-kabalája”	0,342	12. „úgy gondolja, a jó történések a szerencsének tudhatók be”	-0,359							
83. „ha visszautasítják, jelentéktelennek érzi magát”	0,561	92. „ha rosszul teljesít, nem gondolja magáról, hogy inkompetens”	-0,358			69. „úgy gondolja, a kérdésekre egy helyes és egy helytelen válasz van”	-0,357							
38. „ha rosszul teljesít, csódtómegnek érzi magát”	0,536	70. „kerüli a ki-hívásokat a ku-darcok lehető-sége miatt”	0,350			23. „úgy gondolja, jobb a határozott döntés, mint a kompromisszum”	-0,353							
68. „saját értékét nem a teljesítmé-nyével méri”	-0,330	5. „úgy gondolja, a jó után rossz következik”	0,344			96. „úgy gondolja, hogy aki nem lusta, az talál magának állást”	-0,309							
		98. „a hibáihoz konstruktívan áll hozzá”	-0,341											

Megjegyzés: A skálához tartozó, keresztöltéssel nem rendelkező, 0,3-nál nagyobb, szignifikáns ($p < 0,01$) faktorsúlyokat kiemeltük. Mivel a kérdőív jogvédelem alatt áll, a táblázat a kérdőív tételeinek rövidített megfogalmazását tartalmazza. Az egyes tételek előtt megjelenő számok az eredeti skála tételének sorszámai

távolítani, és így a megerősítő faktorelemzésre kisebb elemszám is elég lesz. A mintát így az SPSS random mintaszelekciós eljárásával 60–40%-ban két részre bontottuk, és a nagyobbik mintafélen feltáró, a kisebbik mintafélen pedig megerősítő faktorelemzést végeztünk.

A feltáró faktorelemzés során figyelembe vettük, hogy a CTI faktorai korrelálnak, ezért a faktorelemzést maximum likelihood módszerrel és ferdeszögű faktorforgatással (oblique rotáció, direkt oblimin módszer) végeztük. A KMO-index és a Bartlett-féle szfericitásteszt alapján a felvett adatok faktorelemzésre alkalmasnak bizonyultak (rendre: KMO = 0,894; $\chi^2 = 18318,80$; $df = 3741$; $p < 0,001$). A scree-plot segítségével 5 faktor rajzolódott ki, melynek sajátértéke jelentősen nagyobb volt, mint az utána következő faktoroké (1.: 14,47; 2.: 7,18; 3.: 3,96; 4.: 3,56; 5.: 3,00 vs. 2,20; 2,02; 1,80 stb.). Az öt faktor a tételek összvarianciájának 33,3%-át magyarázta. Epstein és Meyer (1989) ajánlása alapján, a 0,3-nál nagyobb sajátértékű tételeket tekintve, az *érzelmi megküzdés*, az *ezoterikus gondolkodás*, a *naiv optimizmus*, a *kategoriális gondolkodás* és a *viselkedéses megküzdés* faktor különült el. Az eredeti 87 tételből 21 tétel az *érzelmi megküzdés*, 13 tétel az *ezoterikus gondolkodás*, 8 tétel a *naiv optimizmus*, 11 tétel a *kategoriális gondolkodás* és 7 tétel a *viselkedéses megküzdés* skálán súlyozódott. A *babonás gondolkodáshoz* tartozó tételek döntő többsége (7 tételből 6) a *kategoriális gondolkodás* faktorára került, azonban sajátértékeik többségében elmaradnak a *kategoriális gondolkodáshoz* tartozó itemek sajátértékeitől. Elmondható ezen felül, hogy 14 tétel nem az Epstein és munkatársai által meghatározott faktorokon súlyozódott (2., 3., 5., 12., 16., 26., 30., 31., 45., 69., 70., 75., 98. és 104. tétel), 9 tétel egyik

faktoron sem érte el a 0,3-as faktorsúlyt (1., 8., 9., 10., 17., 62., 76., 90. és 95. tétel), 4 tétel pedig jelentős keresztöltéssel rendelkezett (18., 34., 73. és 92. tétel), ezért Hoyer és munkatársai (1998) ajánlása alapján ezeket a tételeket a továbbiakban eltávolítottuk a skálákból.

Emellett teszteltük a *babonás gondolkodás* faktor elkülönülését is. Ennek érdekében a feltáró faktorelemzés során hat faktort kértünk. Az előzőekben elemzett öt faktor a hatfaktoros megoldás során is kirajzolódott, azonban a hatodik faktoron nem különültek el a *babonás gondolkodás* tételei. Így a további elemzés céljából optimálisabbnak ítéltük a kérdőív ötfaktoros változatát, mely döntést az is megerősítette, hogy a *babonás gondolkodás* faktor instabilitását Hoyer és munkatársai (1998) német mintán is leírták.

A kérdőív magyar változata tehát abból az 58 tételből áll, mely tételek csak a saját faktorukon súlyozódnak, 0,3-nál nagyobb faktorsúllyal (lásd 4. táblázat). Emellett a kérdőív magyar változatába a 8 tételes ellenállás és a 8 itemes validitásskálát is integráltuk, így a végső változat 74 tételes lett.

A randomizált minta másik – kisebbik – felén megerősítő faktorelemzést végeztünk, melynek illeszkedési mutatói megfelelőnek bizonyultak: Satorra–Bentler $\chi^2 = 2850,855$, $df = 1676$, $p < 0,001$; RMSEA = 0,042 [0,039 – 0,044]; CFI = 0,926; TLI = 0,916; SRMR = 0,075.

A CTI magyar változatának jellemzői, valamint kapcsolata a depresszióval

A faktoranalízissel kapott skálák leíró jellemzőit is vizsgáltuk. Elemeztük az egyes skálákon mutatott nemi különbségeket, a belső reliabilitást, valamint a depresszióval való kapcsolatot (lásd 5. táblázat).

5. táblázat. A CTI-skálák nemi különbségei, reliabilitása, valamint kapcsolata a depresszióval

Skála	Cronbach- alfa	Nők (N = 750) átlag, szórás	Férfiak (N = 250) átlag, szórás	Teljes minta (N = 1 000) átlag, szórás	Nemek közötti különbség t (df)	Depresszióval való kapcsolat Pearson-r
Érzelmi megküzdés	0,81	67,0 (10,7)	70,4 (10,4)	67,9 (10,7)	17,9 (887)	-0,57
Viselkedéses megküzdés	0,73	28,8 (3,8)	27,6 (4,0)	28,5 (3,7)	19,4 (936)	-0,35
Kategorizáló gondolkodás	0,79	31,5 (7,5)	30,0 (7,1)	31,1 (7,5)	6,4 (927)	0,29
Ezoterikus gondolkodás	0,78	33,8 (8,1)	33,4 (9,2)	33,7 (8,4)	0,4 (927)	0,04
Naiv optimizmus	0,81	26,1 (5,1)	25,2 (5,6)	25,9 (5,9)	4,7 (938)	-0,06

Megjegyzés: A szignifikáns értékeket ($p < 0,01$) vastag betűvel jelöltük

A nemek közötti különbség leginkább az *érzelmi* és a *viselkedéses megküzdés* terén mutatkozik meg. A férfiak jobb érzelmi, a nők jobb viselkedéses megküzdők.

Emellett a nők magasabb átlagpontszámot érnek el két a differenciálatlan, merev gondolkodást mérő skálán is. Erősebben jellemzi őket a *kategorizáló gondolkodás*, illetve a *naiv optimizmus* hite. Az *ezoterikus gondolkodás*ban viszont nem találtunk nemek közötti különbséget.

A depresszióval három skálának van szignifikáns kapcsolata. A depressziós tünetek gyakorisága az *érzelmi* és *viselkedéses megküzdéssel* közepes negatív (rendre: $r = -0,57$, $p < 0,01$ és $r = -0,35$, $p < 0,01$), a *kategorizáló gondolkodással* pedig gyenge pozitív kapcsolatban áll ($r = 0,29$, $p < 0,01$).

ÖSSZEFOGLALÁS

Vizsgálatunkban a CTI faktorstruktúráját teszteltük magyar mintán. Eredményeink azt mutatják, hogy az 1989-ben kialakított kérdőív, bizonyos feltételek mellett, hazai kö-

zegben is alkalmazható. Megállapításaink összhangban vannak Hoyer és munkatársai (1998) eredményeivel, miszerint a kérdőív két legstabilabb skálája a nehéz helyzetekben való adekvát érzelemkezelést mérő *érzelmi megküzdés*, valamint az *ezoterikus gondolkodás*. A *babonás gondolkodás* skálával kapcsolatos eredményeink szintén összhangban vannak a korábbi kutatásokkal, miszerint a skála pszichometriai tekintetben nem alátámasztható (Epstein és Meyer, 1989; Hoyer et al., 1998). A faktorstruktúra alkalmazhatóságát továbbá az optimális Cronbach-alfa értékek is alátámasztják, emellett az egyes skálák depresszióval mutatott kapcsolata is meg egyezik az Epstein (2001) által leírtakkal.

Nem meglepő eredmény, hogy a nők *érzelmi megküzdés*ben alacsonyabb átlagpontszámot érnek el. Több szakirodalmi adat támasztja alá, hogy a nők az *érzelmi megküzdés* olyan maladaptív módjait, mint a helyzetekkel kapcsolatos katasztrófizáció, valamint az egyes problémákon való rágódás, gyakrabban alkalmazzák a férfiakhoz képest (Garnefski et al., 2004; Keogh és Herdenfeldt, 2002; Mezulis et al., 2002; Nolen-Hoeksema és Harrell,

2002; Sullivan et al., 2000). Érdekes eredmény ellenben, hogy a *viselkedéses megküzdést* gyakrabban és hatékonyabban alkalmazzák a férfiaknál. Ez alátámasztható például azzal, hogy Garnefski és munkatársai (2004) kimutatták, hogy nők körében gyakoribb a *viselkedéses megküzdéshez* kapcsolódó pozitív átkeretezés. Tehát Epstein és Meyer (1989) szavaival élve a férfiak az önelfogadást facilitáló *érzelmi* típusú *megküzdést*, a nők pedig a mások elfogadását facilitáló *viselkedéses megküzdést* alkalmazzák hatékonyabban. Érdekes eredmény, hogy a nők ezen felül még két merev, differenciálatlan gondolkodást mérő skálán – *kategorizáló gondolkodás* és *naiv optimizmus* – magasabb átlagot mutatnak, ami arra utal, hogy több negatív érzelmet élnek át, sérülékenyebbek a pszichés betegségek szempontjából, és kevésbé érzik jól magukat a bőrükben (Epstein, 1998).

A vizsgálat előnyei és korlátai, valamint a kérdőív gyakorlati alkalmazásának lehetőségei

A CTI vitathatatlan előnye, hogy ötvözi a teoretikus és pszichometriai megfontolásokat. A kérdőív minden skálájának megvan a helye a kognitív-tapasztalati élméletben, funkciója tisztázott az alkalmazkodás szempontjából. A kérdőív pszichometriai értelemben kimunkált, így kiválóan alkalmazható önbeszámoló empirikus vizsgálatokban is. Emellett a CTI kiváló kiegészítője lehet a pszichológiai tanácsadó, illetve pszichoterápiás munkának, valamint a coaching folyamatoknak. Alkalmazható a személyiség vizsgálá-

tásban, az önismeret és az egyéni alkalmazkodási képességek fejlesztésében. De hasznos részévé válhat önismereti csoportoknak és a csoportos stresszkezelő tréningeknek is.

A magyar változat pszichometriai kialakításának gyenge pontjai közé tartozik, hogy az adatfelvétel nem egységesen történt. A válaszadók egy része a kérdőívet internetes felületen keresztül, másik része papíralapon kapta meg. A kitöltés különböző körülményei pedig a válaszadásban is különbségeket eredményezhetnek. Emellett a minta összetétele is korlátozza az eredmények általánosíthatóságát. Mivel a mintában nagy számban jelentek meg a magasan kvalifikált emberek, valamint a kérdőívet háromszor annyi nő töltötte ki, mint férfi, eredményeink inkább csak támpontokkal, mint biztos következtetésekkel szolgálhatnak a magyar populáció szempontjából. Mindazonáltal reméljük, hogy a kérdőívvel kapcsolatos hazai tapasztalatok hasznosak lehetnek a további kutatások szempontjából.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani a kérdőív fordításában részt vevő Csigás Gábornak, Komlósi Saroltának, Amy Kovácsnak, illetve Seymour Epstein professzornak. A Psychological Assessment Resources Inc.-nek, hogy rendelkezésünkre bocsátotta a kérdőívet, valamint a kérdőívet kitöltőknek, hogy idejüket nem kímélve hozzájárultak a kérdőív magyar adaptációjához.

SUMMARY

VALIDATION OF THE HUNGARIAN VERSION OF CONSTRUCTIVE THINKING INVENTORY – FIRST EXPERIENCES

Background and aims: The aim of the study was the Hungarian adaptation of the Constructive Thinking Inventory. *Methods:* The data of 1000 respondents were analyzed by exploratory and confirmatory factor analyses. Gender differences on the specific scales and associations with depressive symptoms were also examined. The Constructive Thinking Inventory and the CES-D Scale (Center for Epidemiological Studies Depression Scale) were administered by the participants in this study. *Results:* Our results confirmed the five-factor structure of the questionnaire suggested by former psychometric studies on samples from the US. These five factors were *emotional* and *behavioral coping*, the *categorical* and *esoteric thinking* and *naive optimism*. However, we could not confirm the *personal superstitious thinking* factor, which had no prior psychometrical foundation and was based on an a priori assumption. Additional results of this study demonstrated that men have better emotional coping strategies, while women have better behavioral coping strategies. Women also used the categorical thinking and naive optimistic coping strategies more often. The frequency of depressive symptoms showed a moderate negative correlation with emotional and behavioral coping strategies ($r = -0.57$, $p < 0.01$ and $r = -0.35$, $p < 0.01$), and a weak positive correlation with categorical thinking ($r = 0.29$, $p < 0.01$). *Discussion:* It can be concluded that the five-factor form of the Constructive Thinking Inventory is an adequate assessment tool to be used in Hungary.

Keywords: Constructive Thinking Inventory, exploratory and confirmatory factor analysis, gender differences, depressive symptoms

IRODALOM

- BECK, A. T. (1976): *Cognitive therapy and the emotional disorders*. Meridian, New York.
- CONNERS, K. C., SITARENOS, G., PARKER, J. D. A., EPSTEIN, J. N. (1998): The Revised Conners' Parent Rating Scale (CPRS-R): Factor Structure, Reliability, and Criterion Validity. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 25. 256–268.
- ELLIS, A. (1962): *Reason and emotion in psychotherapy*. Lyle Stewart, New York.
- EPSTEIN, S. (1998): *Constructive thinking: the key to emotional intelligence*. Praeger, Westport, Conn.
- EPSTEIN, S. (2001): *Constructive Thinking Inventory – Professional manual*. Psychological Assessment Resources, Florida, FL.
- EPSTEIN, S. (2003): Cognitive-experimental self-theory of personality. In MILTON, T., LERNER, M. J. (eds): *Comprehensive handbook of Psychology, Volume 5: Personality and social psychology*. Wiley and Sons, Hoboken, NY. 159–184
- EPSTEIN, S., MEYER, P. (1989): Constructive thinking: A broad coping variable with specific components. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57. 332–349.

- EPSTEIN, S., PACINI, R. (1999): Some basic issues regarding dual-process theories from the perspective of cognitive-experiential self theory. In CHAIKEN, S., TROPE, Y. (eds): *Dual process theories in social psychology*. Guilford Publishers, New York. 462–482.
- GARNEFSKI, N., TEERDS, J., KRAAIJ, V., LEGERSTEE, J., VAN DEN KOMMER, T. (2004): Cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms: differences between males and females. *Personality and Individual Differences*, 36. 267–276.
- HOYER, J., AVERBECK, M., HEIDENREICH, T., STANGIER, U., POHLMANN, K., ROSSLER, G. (1998): The constructive thinking inventory: Factorial structure in healthy individuals and patients with chronic skin diseases. *European Journal of Psychological Assessment*, 14. 226–233.
- KEOGH, E., HERDENFELDT, M. (2002): Gender, coping and the perception of pain. *Pain*, 97. 195–201.
- KESSLER, R. C., BIRNBAUM, H. G., SHAHLY, V., BROMET, E., HWANG, I., MCLAUGHLIN, K. A., SAMPSON, N., ANDRADE, L. H., DE GIROLAMO, G., DEMYTTENAERE, K., HARO, J. M., KARAM, A. N., KOSTYUCHENKO, S., KOVACS, V., LARA, C., LEVINSON, D., MATSCHINGER, H., NAKANE, Y., BROWNE, M. O., ORMEL, J., POSADA-VILLA, J., SAGAR, R., STEIN, D. J. (2010): Age differences in the prevalence and co-morbidity of DSM-IV major depressive episodes: Results from the Who World Mental Health Survey Initiative. *Depression and Anxiety*, 27. 351–364.
- LYDEN, P., LU, M., JACKSON, C., MARLER, J., KOTHARI, R., BROTT, T., ZIVIN, J. (1999): Underlying structure of the National Institutes of Health Stroke Scale. *Stroke*, 30. 2347–2354.
- MEICHENBAUM, D. (1977): *Cognitive-behavior modification: An integrative approach*. Plenum Press, New York.
- MEZULIS, A. H., ABRAHAMSON, L. Y., HYDE, J. S. (2002): Domain specificity of gender differences in rumination. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 16. 421–434.
- NOLEN-HOEKSEMA, S., HARRELL, Z. A. (2002): Rumination, depression, and alcohol use: Tests of gender differences. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 16. 391–403.
- PETRIDES, K. V., FURNHAM, A. (2000): On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29. 313–320.
- RADLOFF, L. S. (1977): The CES-D scale: A self-report depression scale for research in the general population. *Applied Psychological Measurement*, 1. 385–401.
- SCHEUER, E., EPSTEIN, S. (1997): Constructive thinking, reaction to a laboratory stressor and symptoms in everyday life. *Anxiety Stress and Coping*, 10. 269–303.
- STACCIARINI, J. M., TROCCOLI, B. T. (2004): Occupational stress and constructive thinking: health and job satisfaction. *Journal of Advanced Nursing*, 46. 480–487.
- SULLIVAN, M. J. L., TRIPP, D. A., SANTOR, D. (2000): Gender differences in pain and pain behavior: The role of catastrophizing. *Cognitive Therapy and Research*, 24. 121–134.
- PIHET, S., SUTER, M., HALFON, O., STEPHAN, P. (2011): Psychometric properties of the French translation of the Constructive Thinking Inventory in a sample of adolescents and young adults. *Schweizer Archiv Für Neurologie Und Psychiatrie*. 162. 127–131.
- TOMPOR I., URBÁN R. (2010): A nikotinfüggés motivációs alapú megközelítésének (WISDM-68) elemzése. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 65. 321–341.